

Analysoitu materiaali valtionavustushankkeen valmisteluun liittyen

Yhteistyöjohtaja Marjo Riitta Tervonen

Järjestötyön koordinaattori Helena Liimatainen

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Nostoja Pohteella käytettävissä olevasta tiedosta

Strategian valmistelun nostoja 2025

- Kysely:
 - Tärkein strateginen periaate: Palvelut ovat tarpeenmukaiset ja lähellä saavutettavissa monin eri tavoin
 - Missä tulisi onnistua? Mm.
 - Asukkaiden omasta hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen tukemisessa
 - Mielenterveyden ja toimintakyvyn edistämisessä
 - Väestön ikääntymisen huomioimisessa
 - Vastaajille tärkeitä asioita, mm.
 - Perusterveydenhuollon ja ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen
 - Mielenterveys- ja päihdepalveluihin panostaminen moniammatillisesti, syrjäytymisen ehkäisy
 - Tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat ikäihmisten palvelut niin kotona kuin ympärivuorokautisessa hoidossa
- Kokemustoimijatyöpaja: Kielteisiä muutoksia, mm. Monialainen yhteistyö mielenterveysasiakkaan kohdalla
- Sidosryhmätyöpaja: Palvelulupauksessa huomioitavia mm.
 - Erityishuomion kiinnittäminen syrjäseutujen palveluihin:
 - Ennalta ehkäisten ja matalalla kynnyksellä
 - Perheet ja nuoret huomioiden.

Järjestämissuunnitelman valmistelun nostoja 2026

Kysely:

- Tärkein tavoite: Palvelut ovat oikea-aikaisia, saavutettavia ja jatkuvia
- 3. tärkein tavoite: Ennaltaehkäisevät ja perustason palvelut vahvistuvat

Sidosryhmätyöpaja:

- Palvelujen uudistamistarpeet: Ikäihmisten avun turvaaminen, kun palvelujen kriteerit eivät täyty

Kokemustoimijatyöpaja:

- Palvelujen uudistamistarpeet: Järjestöjen ja seurakuntien toiminta osaksi palveluketjuja
- Muut huomiot:
 - Monisairaiden ei tulisi pudota palvelujen väliin ja heidän hoitonsa tulisi olla johdonmukaista
 - Järjestöjen rooli osana sote-järjestelmää on tärkeää kuvata ja huomioida
 - Järjestöt toimivat sote-kielen tulkkeina asiakkaille ja potilaille
 - Pohteen edustajien tulisi jalkautua järjestöjen toimintoihin, esim. ryhmiin
 - Järjestöjen kouluttamia kokemustoimijoita ja vertaistoimijoita tulisi hyödyntää Pohteen omissa toiminnoissa, esim. ryhmätoiminnoissa.

Tärkeimmiksi koetut muutostarpeet asukkaiden mielestä 2024

Lapset ja nuoret

- Päivittäinen elämänrytmi (uni, ruokailu, liikunta, digimedian käyttö), hyvinvointi koulussa sekä itsetunto ja kyky voittaa vaikeudet

Lapsiperheiden aikuiset

- Rahan riittävyys (perhemuodosta riippumatta), mielen hyvinvointi, työ, kehon terveys ja liikunta

Nuoret aikuiset ja työikäiset

- Rahan riittävyys, mielen hyvinvointi ja perheen ulkopuoliset ihmissuhteet

Työikäiset

- Rahan riittävyys, kehon terveys sekä työelämä ja valmius työelämään.

Ikäihmiset

- Kehon terveys, avun ja palvelujen saanti tarvittaessa sekä rahan riittävyys

Harvoin kuulluksi tulevat ihmisryhmät

- Rahan riittävyys
- Avun ja palvelujen saamisen tarve korostuu omaishoitajilla sekä vammaisilla, pitkäaikaisesti sairailta tai oireilevilla ja heidän läheisillään
- Huonon arjen kokemus ja tarve isoon muutokseen yleisin: 1) asunnottomat tai asunnottomuuden riskissä olevat 2) muunsukupuoliset 3) työttömät
- Toivovat usein perheen ulkopuolisia ihmissuhteita, yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta.

Hyvinvointikertomuksen nostoja 2026

Eri ikäisten hyvinvointihuolia hyvinvointitiedon pohjalta

Millaisia hyvinvointihuolia lapsilla, nuorilla ja lapsiperheillä on?

(Muutostarpeet eivät koske kaikkia. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Lapset ja nuoret

Sosiaaliset vaikeudet

Yksinäisyys (1,2). Sosiaalinen ahdistuneisuus, koulukiusaaminen (1). Toistuva häiritsevä käytös. Esikouluikäisillä kiusaamista kotona, esikoulussa tai muualla kolmanneksi eniten Suomessa. (3)

Väsymys ja digimedian haitallinen käyttö

Päivittäinen väsymys ja uupumus, vähäinen uni, yritykset vähentää digimedian käyttöä (1). Lähes joka toinen esikoululainen viettää vapaapäivänä digilaitteilla vähintään kaksi tuntia (3).

Ruokaturvattomuus ja terveydelle haitalliset ruokatottumukset

Aamupalan ja koululounaan väliin jättäminen (1). Kouluruoan heikoksi koettu laatu (4). Perhe-aterioiden puute (3). Nälkäiset ja ruoka-apua jonottavat lapset (5). Valikoiva syöminen (6). Esikoululaisista 74 % ei syö kasviksia, hedelmiä ja marjoja päivittäin (3).

Harrastamisen esteet ja vähäinen liikunta

Hinnat ja välimatkat esteenä harrastuksille (1). Vähäiset ja liian kilpailuhenkiset harrastusmahdollisuudet (4). Heikko fyysinen kunto (7). Esikoululaisista 81 % liikkuu vähintään tunnin päivässä. Alakoululaista 46 %, yläkoululaisista 24 % ja lukion ja ammatillisen koulun opiskelijoista 18 % (1,3).

Oppimis-, keskittymis- ja terveysvaikeudet

Kehon toistuvat kivut (1). Suusairauksien riski (8). Oppimisvaikeudet (1). Oppimistulosten lasku (9). Osalla elintapoihin liittyviä, neuropsykiatrisia piirteitä muistuttavia oireita (10). Koulu-uupumus noussut yläkoulussa kuusi prosenttia (1).

Mielen pahoinvointi

Heikko positiivinen mielenterveys. Ahdistuneisuus, masennus ja uupumus. (1) Tyytymättömyys itsetuntoon ja omaan kykyyn selvitä vaikeuksista (11). Syömishäiriöt (10). Psykkinen terveys yleisimpiä yhteydenottoesityitä järjestön puhelin- ja chat-palveluissa (2).

Väkivalta ja päihteet

Lapset ja nuoret lähisuhdeväkivallan uhrina (1,3). Turvakodit aiempaa useammin täynnä, 44 % lapsia (12). Väkivaltaisten verkkoysteiden käyttö (13). Päivittäinen tupakkatuotteiden, nuuskan tai nikotiinipussien käyttö. Nikotiinipussien käyttö ja rahapelaaminen yleistyy. (1) Joka kymmenes esikoululainen altistuu vanhemman tai vanhempien humalahakuiselle juomiselle (3).

Vaikeus luottaa saavansa apua

Joka kolmas nuori on epävarma siitä, saako apua, kun sitä tarvitsee (1). Kokemus pitkistä jonoista ja matkoista palveluihin (4).

Vanhemmat

Lapsiperheiden köyhyys ja vanhempana olemisen haasteet monimutkaisessa maailmassa

Lähes joka toinen esikouluikäisen lapsen vanhempi kokee vaikeuksia lapsen kasvatuksessa, omassa mielen hyvinvoinnissa ja jaksamisessa sekä rahan riittävyydessä (3).

Vanhemmilla on keinottomuuden tunteita (6,14). Vanhempien ja/tai perheen hyvinvointia heikentävät eniten oman ajan vähäisyys, riittämätön yöuni ja rahavaikeudet (2).

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään on lapsiperheiden aikuisten kokema tärkein muutostarve perhemuodosta riippumatta (13).

Puutteet harvoin kuulluksi tulevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden yhdenvertaisuudessa

Kuulluksi tuleminen, saavutettavuus, esteettömyys

Millaisia hyvinvointihuolia työikäisillä ja nuorilla aikuisilla on?

(Muutostarpeet eivät koske kaikkia. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Yksinäisyys ja syrjäytymisriski

Viidesosa nuorista aikuisista ei opiskele, työskentele tai ole varusmies- tai siviilipalveluksessa (1). Työikäisten yksinäisyys (17 %) ja erittäin heikko osallisuuden kokemus (12 %) ovat Suomen heikoimpien joukossa (2).

Mielen pahoinvointi ja sairaudet

Mielenterveyden ongelmat, uupumus (2). Mielen hyvinvointi yleisimpien tärkeiden muutostarpeiden joukossa työikäisillä ja nuorilla aikuisilla (3). Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt yleisin terveydellinen syy asepalveluksesta vapauttamiseen (4). Kuntoutuspsykoterapian tarve kasvanut. Mielenterveydestä johtuvat osasairauslomat yleistyneet vuosina 2017–2024 20 prosentista 45 prosenttiin (5). Vakavat mielenterveyteen liittyvät sairaudet ja tilat ovat yleisiä, tilanne Suomen toiseksi heikoin (6). Itsemurhayritykset tai niiden uhkat lisääntyneet (7).

Köyhyys ja rahavaikkeudet

Rahan riittävyys arkeen ja peruselämään on työikäisten ja nuorten aikuisten kokemana yleisin tärkein muutostarve. Rahan puute koskee yleisimmin ruokaa ja asumista, ja siihen toivotaan muutosta työllistymisen avulla (3). Joka kolmas työikäinen tinkii rahan puutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä Tilanne Suomen heikoimpia. (2)

Sairaudet ja lihavuuden kasvu

Vain joka toisella aikuisella terveydelle suotuisat elintavat. Joka neljäs on lihava, osuus noussut kahdessa vuodessa 6 %. (2) Sairastavuus Suomen kolmanneksi yleisintä (6). Työikäisistä miehistä joka kolmas ja naisista lähes joka toinen on monisairas (8). Puolet työikäisistä ei liiku terveysliikuntasuosituksen mukaisesti (3).

Väkivalta ja päihteet

Aikuisten välinen väkivalta (2). Turvakodit aiempaa useammin täynnä. Asiakkaissa enemmän naisia kuin miehiä (9). Nuorten aikuisten nikotiinipussien ja nuuskan käyttö. Alkoholia käyttävillä riskikäyttö yleistä (28 %), ja humalakulutus lisääntynyt (2).

Työ- ja toimintakyvyn ongelmat, työttömyys

Työttömyyden kasvu: työttömiä 12 % (10). Kokemus toimintarajoitteista, terveysongelmista ja työssä jaksamisen haasteista yleistä. Joka viides ei usko jaksavansa työskennellä vanhuuseläkeikään. (2). Työkyvyttömyys Suomen kolmanneksi yleisintä (11). Työkyvyttömyyseläkettä saavien työikäisten osuus koko maata suurempi (12). Työttömien terveystarkastusten toteutuminen Suomen heikoimpien alueiden joukossa (13).

Vaikeus saada apua ja palveluja

Työikäisillä avun ja palvelujen saaminen yleisimpien tärkeiden muutostarpeiden joukossa. Nuoret aikuiset kaipaavat tukea lapsiperheille sekä toimivaa julkista terveydenhuoltoa ja mielenterveyspalveluja. Työikäiset toivovat terveydenhuollon lisäksi toimivia lähipalveluja. (3).

Puutteet harvoin kuulluksi tulevien työikäisten ja nuorten aikuisten yhdenvertaisuudessa

Kuulluksi tuleminen, saavutettavuus, esteettömyys, työllisyys

Millaisia hyvinvointihuolia ikäihmisillä on?

(Muutostarpeet eivät koske kaikkia. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Kehon terveyden ongelmat

Keskinkertaiseksi tai huonoksi koettu terveys (1). Kaatumiset ja putoamiset (2). Ikäihmisistä 78 % on monisairaita (3). Ikäihmisistä 38 % kokee kehon terveyden tärkeimmäksi muutostarpeeksi. Yleisimmät toiveet liittyvät kipujen ja painon hallintaan. (4).

Terveydelle epäsuotuisat elintavat

Riittämätön tai katkonainen uni (1,4). Niukasti kasviksia, hedelmiä ja marjoja päivittäisessä ravinnossa (1). Epäsäännöllinen ruokailu, syömisshimo (4). Lihavuus lisääntynyt, etenkin naisilla. Liian vähän liikkuvien osuus on kasvanut merkittävästi. 65 vuotta täyttäneistä lähes 70 % ei liiku terveysliikuntasuositusten mukaisesti (1).

Yksinäisyys ja mielen pahoinvointi

Terveysongelmat, puolison menetys ja yksinäisyys heikentävät mielen hyvinvointia (4). Aiempaa useampi tuntee yksinäisyyttä: lähes 5% valtakunnallista keskiarvoa heikompi tilanne (1). Osalla yksinäisyyden tunne vakava ongelma. Syyt liittyvät useimmin rahatilanteeseen, parisuhteen puuttumiseen ja yksin asumiseen (5). Kokemus onnellisuudesta kääntynyt laskuun (1).

Väkivalta ja päihteet

Lähisuhdevallan uhreiksi joutuvat ikäihmiset eivät ohjautu turvakoteihin (9). Alkoholia käyttävillä riskikäyttö on yleistä: 20-35 %. Tupakointi kasvussa, 3-7 % tupakoi päivittäin. (1) Läheisten ihmisen riippuvuudet (4).

Rahahuolet, piiloköyhyys ja rahahuijaukset

Rahan riittämättömyys arkeen ja peruselämään (1,4). Köyhyys on järjestöjen ja seurakuntien suurin huolenaihe ikäihmisten kohdalla (4). Talousneuvola huolissaan ikäihmisten piiloköyhyydestä, taloushuijausten kohteeksi joutumisesta ja taloudellisesta varautumattomuudesta vanhuuteen. Ikäihmiset vahvasti aliedustettuina toimeentulotuen saajissa. (6) Asiakasmaksujen nousut pahentavat rahavaikeuksia (7). Verkkohuijauksen uhriksi joutuminen päivittäinen ongelma Pohjois-Pohjanmaalla (8).

Vaikeudet arjen askareissa ja avun saamisessa, turvattomuuden tunne

Kokemus avun ja palvelujen saannin vaikeudesta (1). Avun ja palvelujen saanti yleisin tärkein muutostarve: muutosta kaivataan terveydenhuoltoon, palvelujen läheisyyteen ja arjen apuun (4). Ennaltaehkäisevien ja arkea helpottavien palvelujen vähäisyys ja epäselvyys (7). Esteettömien asuntojen vähäisyys (10). Sähköisten palvelujen käytön esteet ja huolet (1,4). Arkitoimissa vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus noussut 7 prosenttiyksikköä, tilanne toiseksi huonoin Suomessa. Aiempaa useampi ei koe saavansa arkiaskareisiin riittävästi apua, tilanne Suomen kolmanneksi heikoin. (1)

Puutteet harvoin kuulluksi tulevien ikäihmisten yhdenvertaisuudessa

Kuulluksi tuleminen, saavutettavuus, esteettömyys

Millaisia hyvinvointihuolia harvoin kuulluksi tulevilla asukasryhmillä on?

(Harvoin kuulluksi tulevilla tarkoitetaan esimerkiksi työttömiä, ruoka-apua saaneita, asunnottomia, maahanmuuttajia, pitkäaikaisesti oireilevia, vammaisia tai sairaita henkilöitä ja heidän läheisiään, omaishoitajia tai kulttuuri- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. Kaikki samat muutostarpeet eivät koske kaikkia ryhmiä. Suluissa olevat numerot tarkoittavat tiedon lähdettä, joka löytyy sivun alaosasta.)

Arvio päivittäisestä arjesta ja elämästä selvästi keskivertoa heikompi (1)

- työttömillä
- asukkailla, joilla itsellä tai joiden läheisellä on pitkäaikainen vamma tai psyykkinen oire tai sairaus
- virallisilla ja epävirallisilla omaishoitajilla
- johonkin vähemmistöön kuuluvilla
- asukkailla, jotka ovat eläkkeellä muusta syystä kuin iän tai työvuosien takia
- muunsukupuolisilla
- asunnottomilla tai asunnottomuus-riskissä olevilla

Hyvinvointieroja nähtävissä jo lapsena ja nuorena (2)

Ne 10-17-vuotiaat, joilla on päivittäin tai lähes päivittäin haittaava vamma, oire tai sairaus, ovat muita tyytymättömiä jokaiseen hyvinvointinsa osa-alueeseen.

Muunsukupuolisten tyytyväisyys on tyttöjä ja poikia heikompi.

Rahan riittämättömyys arkeen ja peruselämään on tärkeimmäksi koettu muutostarve

Rahahuolet yhdistävät lähes kaikkia harvoin kuulluksi tulevia asukasryhmiä (1). Rahan puute on usein osallisuuden este (3).

Muutoin yleisimmät hyvinvoinnin muutostarpeet ovat samankaltaisia kuin muillakin asukasryhmillä: kehon terveys, mielen hyvinvointi, ihmissuhteet, asuminen, työ (1,4). Monella on toiveena itsenäinen elämä (4). Sen toteutumista vaikeuttaa esteettömien asuntojen vähyys (3).

Esteettömyydellä ja/tai avun ja palvelujen saannilla usein päivittäiselle elämälle suuri merkitys

Palvelujen merkitys on tärkeä erityisesti virallisilla ja epävirallisilla omaishoitajilla, asukkailla, joilla itsellä tai joiden läheisellä on pitkäaikainen oire, sairaus tai vamma (1) ja ruoka-apua saaneilla asukkailla (5).

Toiveena yhteisöllisyys, suvaitsevaisuus, avoimuus ja toisista välittäminen (4)

Moni harvoin kuulluksi tuleva asukasryhmä kaipaa muutosta yhteiskunnan arvoihin: esimerkiksi avointa asennetta erilaisuutta kohtaan.

Maahan muuttaneet kokevat usein osattomuutta ja syrjintää

Tyytymättömyys asuinalueeseen ja erittäin heikko osallisuuden tunne yleisimpiä Pohjois-Pohjanmaalla (6). Syrjintäkokemukset yleisimpiä Pohjois-Pohjanmaalla ja Helsingissä (6). Ongelmana myös viestintä, yhteisen kielen puute, palvelujen saavutettavuus ja mielen hyvinvointi (6). Moni maahan muuttanut toivoo omaa kotia, työtä, opiskelupaikkaa ja oman elämän parempaa hallintaa. Työn saamisen toivotaan olevan helpompaa. Osa toivoo myös muutosta omaan toimintaan. (3)

Millaisia hyvinvointieroja Pohjois-Pohjanmaalla on?

Sukupuolten väliset erot lapsuudessa poikien eduksi

Alakouluikäiset pojat ovat jonkin verran tyytyväisempiä elämään kuin tytöt. Ero kasvaa yläkoulussa yli 20 prosenttiyksikköön poikien eduksi (1). Pojilla paremmat tulokset lähes kaikilla hyvinvoinnin osa-alueilla (1,2), varsinkin itsetunnessa (2). Tyttöjen tulokset parempia päihteiden käytössä (1). Muun-sukupuolisten kokemus hyvinvoinnista on tyttöjäkin heikompi (2).

Työikäisten naisten elintavat miehiä paremmalla tasolla

Naisten terveellisissä ruokailutottumuksissa lähes 20 prosenttiyksikköä miehiä parempi tulos. Muutkin elintapamittarit ovat naisilla paremmat. Mielenterveydessä ja toimintarajoitteissa miehillä merkittävästi parempi tilanne kuin naisilla, yli 10 prosenttiyksikköä. (3)

Ikäihmisillä sukupuolieroja sekä miesten että naisten eduksi

Erot huomattavan suuria, jopa 10 prosenttiyksikköä tai yli. Miehillä paremmat tulokset elämänlaadussa, osallisuudessa, terveydessä ja koetussa turvallisuudessa. Naisilla paremmat tulokset elintavoissa. (3)

Työttömyys kasvattaa hyvinvointieroja

Työttömien arvio omasta päivittäisestä arjesta ja elämästä on selvästi heikompi kuin palkansaajilla, yrittäjillä, opiskelijoilla tai kotitaloutta hoitavilla. Se lisää esimerkiksi rahahuolia ja vaikuttaa mielen hyvinvointiin. (5)

Lukiolaisilla ja ammattikoulujen opiskelijoilla hyvinvointieroja molempien eduksi

Terveelliset elintavat yleisempiä lukiolaisilla päivittäistä liikuntaa lukuun ottamatta. Mielenterveys, koettu terveys ja kouluhyvinvointi parempia ammattikoululaisilla. (1)

Lukiolaisten hyvinvointimittareita on eniten Suomen heikoimpien alueiden joukossa: koettu terveys, yksinäisyys, ahdistus, tyytyväisyys elämään sekä keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa. Ahdistuneisuus ja koulu-uupumus kasvussa lukiolaisilla, oppimisvaikeudet ammattikoululaisilla. (1)

Matala koulutus- ja tulotaso altistavat merkittäville hyvinvointihuolille ja ennenaikaisille kuolemille

Erot korkean ja keskitason koulutuksen saaneisiin ovat jopa yli 10 prosenttiyksikköä: elämänlaatu, elintavat, fyysinen terveys ja terveysongelmat (3). Suuria kuntakohtaisia eroja koulutustasossa.

Ennenaikaista kuolleisuutta eli menetettyjä elinvuosia 25-80-vuotiailla mittaava indeksi on matalatuloisilla kuusi kertaa suurempi kuin hyvätuloisilla. (4)

Keskitason koulutuksen saaneet voivat paremmin

Keskitason koulutuksen saaneilla esimerkiksi kokemus elämänlaadusta on parempi verrattuna matalasti koulutettuihin (10 prosenttiyksikköä) ja korkeasti koulutettuihin (3 prosenttiyksikköä). Lisäksi heidän tuloksissaan on muita useammin positiivista kehitystä: esimerkiksi elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus on nousussa. (3)

Korkeasti koulutetut tuntevat itsensä vähiten onnelliseksi muihin koulutustasoihin nähden. Terveyspalvelujen käyttö mielenterveyssyistä on noussut korkeasti koulutetuilla (lähes 6 prosenttiyksikköä). Muilla koulutustasoilla määrät laskevia. (3)

Miehillä paljon enemmän ennenaikaisia kuolemia – onneksi ennenaikaiset kuolemat ovat laskusuunnassa

Miehet kokevat monella mittarilla voivansa naisia paremmin (3). Silti heillä on paljon enemmän ennenaikaisia kuolemia, jotka johtuvat alkoholista, itsemurhasta, keuhkosairauksista, tapaturmista ja verenkiertoelinten sairauksista. Muissa paitsi itsemurhakuolemissa on kuitenkin nähtävissä miehillä pientä tai isoa laskua.

Naisilla on huolestuttavaa kehitystä ennenaikaisissa kuolemissa, jotka johtuvat verenkiertoelinten ja keuhkojen sairauksista. (4)

Hyvinvointisuunnitelman alustavat tavoitteet vuosille 2026-2030

LUONNOS

Arjen rutiinit

Tavoite 1: Terveellisemmät elintavat: ravitsemus, liikunta, uni * ja suun terveys

Tavoite 2: Vanhemmuudelle ja koulunkäynnille on tarjolla vaikuttavampaa tukea *

Tavoite 3: Lasten ja nuorten rokotuskattavuus paranee *

Ihmissuhteet ja mielen hyvinvointi

Tavoite 4: Yksinäisyys vähenee ja mielen hyvinvointi paranee *

Tavoite 5: Taloudelliset huolet vähenevät *

Tavoite 6: Päihteiden käyttö ja päihdehaitat vähenevät *

Tavoite 7: Lähisuhdeväkivalta vähenee

Tavoite 8: Onnettomuudet, tapaturmat ja myrkytykset vähenevät *

Tavoite 9: Ikäihmisten kaatumiset vähenevät *

Turvallinen arki

Tavoitteissa 1-9 parannamme myös:

- tosiasiallista yhdenvertaisuutta
- hyte-kertoimia ja hyte-rahoitusta

* Vaikuttaa hyte-kertoimiin.

Näkymä-työkaluun kerääntynyttä ilmiötietoa 2026

- Kasvatuksen ja vanhemmuuden haasteet
- Lasten ja nuorten nälkä
- Puhelimen käyttö, ruutuaika, väkivalta- ja uhkapelit
- Ahdistuneisuus, kouluun tulemisen vaikeudet, itsetuhoiset puheet ja aikuisille puhumisen vaikeus
- Rasistiset puheet
- Päihdekokeilut ja nikotiinipussien käyttö
- Liikennekäyttäytyminen, erityisesti mopoilu.

Pohteen johdon ja lautakunnan nostoja

Pohteen johdon nostoja ilmiöistä:

- Lapsiperheköyhyys
- Syrjäytyneet nuoret
- Digitaidottomat kansalaiset
- Yksinäiset ja osallistumattomat ikäihmiset
- Vaikuttavuus

Pohteen YOH-tiimin nosto ilmiöistä:

- Lähisuhdeväkivalta.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen lautakunnan nostoja ilmiöistä, johtoryhmän nostojen lisäksi:

- Ennalta ehkäisevä työ
- Perheiden tukeminen
- Mielenterveys- ja päihdekuntoutujat
- Pitkäaikaistyöttömät
- Vammaiset ihmiset
- Maahanmuuttajat.

Pohteen esihenkilökyselyn nostoja ilmiöistä ja ratkaisuista

Koko aineiston kolme vahvinta teemaa:

- Yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- Mielenterveyden tukeminen matalalla kynnyksellä
- Arjenhallinnan, vertaistuen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen järjestötoiminnan avulla.

Pienten kuntien palvelu- ja järjestötoiminnan puute

- Nousee esiin kaikissa asiakasryhmissä
- Ratkaisuehdotukset
 - järjestöjen jalkautuminen pieniin kuntiin
 - liikkuvat palvelut
 - alueelliset ryhmät
 - digitaaliset vertaistoiminnot
 - pysyvät toimintamallit hankkeiden sijaan
 - järjestöjen yhteistyö yli kuntarajojen.

Esihenkilökyselyn yhteenveto asiakasryhmittäin

Asiakasryhmä	Keskeisimmät tarpeet
Ikäihmiset	Yksinäisyys, ulkoiluapu, viriketoiminta, turvallisuus, kotona asumisen tuki
Lapset ja lapsiperheet	Lapsiperheköyhyys, nepsy-haasteet, vanhemmuuden tuki, harrastusten saavutettavuus
Nuoret	Mielenterveys, koulupoissaolot, osallisuus, syrjäytymisen ehkäisy
Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat	Vertaistuki, kohtaamispaikat, arjenhallinta, osallisuus
Vammaiset henkilöt	Osallistuminen, vertaistuki, harrastukset, omaisten tuki
Pitkäaikaissairaat	Yksinäisyys, vertaistuki, arjenhallinta, toimintakyvyn ylläpito
Maahan muuttaneet	Kotoutuminen, kielitaito, vanhemmuuden tuki, yhteisöihin kiinnittyminen
Useat asiakasryhmät	Arjenhallinnan ja talouden haasteet.

Maakunnallinen järjestökysely 5-6/2026: Millaisia yhdistysten toimintamuotoja tarvittaisiin alueellasi lisää? Tai kuinka yhdistykset voisivat torjua syrjintää ja edistää yhdenvertaisuutta sekä kansalaisten osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia? Avovastauksia 128/166

Esiin nostettuja asioita:

- Yhdistysten välinen yhteistyö
- Yhdistysten ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö
- Vapaaehtoisten määrän lisääminen ja nuorten saaminen mukaan
- Osallistumisen helppous ja matala kynnys, maksuttomuus, saavutettavuus, esteettömyys
- Avoin ilmapiiri ja syrjintään puuttuminen.

Esiin nostettuja kohderyhmiä:

- Ikäihmiset
- Nuoret ja lapset
- Vammaiset
- Yksinäiset ja syrjäytymisvaarassa olevat
- Maahanmuuttajat

Esiin nostettuja kohderyhmien tarpeita:

- Kuljetuspalvelut
- Ystävätoiminta
- Päivätoiminta
- Harrastusmahdollisuudet.

Kuntien huomiot valtionavustushankkeen valmisteluun liittyen

- Huomioitavat ilmiöt:
 - Lapsiperheköyhyys ja vanhemmuuden haasteet
 - Ikäihmisten yksinäisyys
 - Nuorena eläköityminen
 - Mielenterveysongelmat
 - Työttömyyden lisääntyminen
- Huomioitavaa toteutuksessa:
 - Alueellisten ja valtakunnallisten järjestöjen toiminnot pienissä kunnissa
 - Toiminnan kohdentuminen tasapuolisesti maakunnassa, myös pieniin kuntiin
 - Paikallisen toiminnan tukeminen ja kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.

Järjestöyhteistyöryhmän huomiot valtionavustushankkeen valmisteluun liittyen

- Toiminnan tulisi perustua Pohteen strategiaan ja toteutua vastuullisesti
- Valmistelun pohjalta nousee selkeitä ilmiötä, mm. yksinäisyys, osallisuuden puute, mielenterveyden kuormitus, arjenhallinnan haasteet ja taloudelliset vaikeudet
- Ikääntyneiden yksinäisyyden lievittämisen osalta Finger-toimintamallin mukaisista pienryhmistä on saatu hyviä kokemuksia
- Pienemmissä kunnissa julkisen liikenteen toimimattomuus haastaa toimintaan osallistumista, joten tulisi miettiä, voitaisiinko myös osallistujien matkakustannuksia korvata
- Hankkeessa kannattaa hakea isompia kokonaisuuksia ja alueellista kattavuutta
- Toteuttajajärjestöjen alustavissa valintakriteereissä on tärkeitä asioita
- STEA-rajauksen osalta mietityttää, putoaako potentiaalisia toimijoita pois. Jos valtionavustusta voitaisiin delegoida toteuttajajärjestöiltä edelleen pienille toimijoille, tämä mahdollistaisi laajemman toteuttajajoukon.
- Hankevalmistelu vaatii järjestöiltä omaa jäsenistöä laajempaa kohderyhmää ja yhteistyötä muiden järjestöjen kanssa. Osa järjestöistä tulee väistämättä jäämään kokonaisuuden ulkopuolelle.

Järjestötyöpajojen huomiot valtionavustushankkeen valmisteluun liittyen

Työpajat 19.8.2026 ja 20.8.2026.

Painopiste	Järjestötoiminnot	Erityiset kehittämiskohteet
1. Yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen	Matalan kynnyksen kohtaamispaikat, vertaistukiryhmät, ystävätoiminta, etsivä ja löytävä työ, yhteisölliset tapahtumat, kerho- ja retkitoiminta, liikunta, ylisukupolviset toimintamallit, vapaaehtoistoiminta, liikkuvat palvelut, hybridi- ja etätoiminta.	Syrjäseutujen saavutettavuus, vähävaraisten osallistumismahdollisuudet, opiskelijoiden ja yksin muuttavien nuorten yksinäisyys, yksin asuvat ikääntyneet, vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja maahanmuuttajien osallistuminen, esteettömyys ja liikkumisen mahdollistaminen.
2. Vanhemmuuden, perheiden ja parisuhteiden varhainen tuki	Vanhemmuusryhmät, vertaistuki, perheleirit, perhekerhot, perhetapahtumat, parisuhteen tukeminen, eroauttaminen, yhteistyövanhemmuuden tuki, kotiin vietävä tuki, liikkuva työ, aikuiskaveri- ja ystävätoiminta, erityislapsiperheiden vertaistoiminta sekä vanhempien ja lasten/nuorten samanaikainen tuki.	Vanhemmuuden tuen vahvistaminen ennen ongelmien kasautumista, lapsiperheköyhyyden vaikutukset, erityislapsiperheiden jaksaminen, omaishoitotilanteiden tunnistaminen, perheiden vähäiset tukiverkostot, palvelujen saatavuushaasteet, varhaisen tuen vahvistaminen, selkokieli ja kulttuurisensitiivisyys.
3. Nuorten hyvinvointi, tulevaisuususko ja yhteisöihin kiinnittyminen	Nuorten kohtaamispaikat, yhteisöllinen harrastus- ja vapaa-ajantoiminta, matalan kynnyksen liikunta, vertaisryhmät, tunnetaito- ja vuorovaikutusryhmät, mentorointi, vapaaehtoistoiminta, osallisuutta vahvistavat toimintamallit, turvalliset aikuisverkostot.	Yksinäisyys, heikko tulevaisuususko, digiarjen vaikutukset, vuorovaikutustaitojen heikkeneminen, nuorten väkivalta, koulutus- ja työelämähuolet, maksuttomien harrastusmahdollisuuksien saatavuus, erityislasten ja -nuorten osallistumisen tukeminen ja diagnoosivapaus.
4. Mielenterveyden ja päihteettömän hyvinvoinnin edistäminen	Matalan kynnyksen keskustelu- ja tukipalvelut, vertaistuki, ryhmätoiminta, kriisi- ja elämäntilannetyö, päihteitä ehkäisevä työ, kokemusasiantuntijatoiminta, yhteisölliset hyvinvointia tukevat toiminnot.	Mielenterveyden haasteiden varhainen tunnistaminen, eri ikä- ja kohderyhmien tavoittaminen, lähi- ja etäosallistumisen yhdistäminen, vapaaehtoistoiminnan koordinointi sekä kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen yhteistyön vahvistaminen.
5. Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien arjen tuki ja vertaistoiminta	Vertaistuki, kokemustiedon jakaminen, omaisten tuki, neuvonta ja ohjaus, kohtaamispaikkatoiminta, OLKA- ja vapaaehtoistoiminta, toimintakykyä tukevat ryhmät, kulttuurisensitiiviset toimintamallit ja digituki.	Vammaiset ja pitkäaikaissairaat, omaiset, erityislapsiperheet, ikääntyneet, maahanmuuttajat ja muut haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät; palvelujärjestelmän pirstaleisuus, taloushuolet, vertaistuen saatavuus ja vapaaehtoisten riittävyys pienillä paikkakunnilla. Tekoälyä hyödynnetty analysoinnissa.

Läpileikkaavat kehittämisperiaatteet kaikkiin painopisteisiin

Kehittämisperiaate	Keskeinen sisältö
Ennaltaehkäisy ja varhainen tuki	Toiminnan painopiste ongelmien ehkäisemisessä ennen raskaiden palvelujen tarvetta.
Vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen	Vapaaehtoisille ammatillinen tuki, koordinointi ja jatkuva ohjaus.
Alueellinen yhdenvertaisuus	Toimintaa koko Pohjois-Pohjanmaalla, ei vain Oulussa. Syrjäseutujen saavutettavuus huomioitava.
Matalan kynnyksen saavutettavuus	Esteettömyys, monikanavaisuus, lähipalvelut ja osallistumisen taloudellisten esteiden vähentäminen.
Yhteistyö ja olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen	Järjestöjen, kuntien ja hyvinvointialueen kumppanuudet sekä toimivien mallien jatkaminen ja laajentaminen.

Tekoälyä hyödynnetty
analysoinnissa.

Toteuttajajärjestöjen valinnan periaatteet

- Substanssi- ja arviointiosaaminen
- Vahva vapaaehtoistoiminnan osaaminen
- Olemassa olevien rakenteiden ja toimintamallien hyödyntäminen
- Kumppanuus- ja verkostokyky
- Alueellinen kattavuus ja saavutettavuus
- Toiminnan jatkuvuuden varmistaminen.

STEA-avustusten kehityksen ennakointia vuodelle 2027

STEA-avustusta saavien järjestöjen arvioita oman toimintansa jatkumisesta

- Järjestöjen omia näkemyksiä STEA-toimintojensa jatkumisesta selvitettiin kyselyllä 8/2026
- Kysely lähetettiin niille toimijoille, joiden vuoden 2026 STEA-avustus on myönnetty Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa toteutuvaan toimintaan, sekä niille toimijoille, joiden STEA-avustus on valtakunnallinen ja jonka lisäksi toimintaan on haettu Pohteen kumppanuusavustusta
- Kyselyyn vastasi 33 järjestöä, joilla on yhteensä 64 STEA-avustettua toimintaa Pohjois-Pohjanmaalla:
 - 23 toimintaa jatkunee ennallaan
 - 14 toimintaa jatkunee supistettuna
 - 20 toiminnan jatko on epäselvä
 - 7 ei toimintaa ei liene jatkumassa.

Tarkemmat tiedot STEA-toimintojen jatkonäkymistä: Jatkunee ennallaan

- A-klinikkasäätiö sr
- Auta Lasta ry: Lapsirikas ja Veturointi
- Balanssi ry
- Helsingin Pelastusliitto ry
- Hope - Yhdessä & Yhteisesti ry
- Kalajokilaakson mielenterveysyhdistys mielikit ry
- MLL Pohjois-Suomen piiri ry: Omanlaisena Yhdessä -hanke
- Nuorten Ystävät ry: Klubitalo+Virkku, Vanhempien Akatemia, Verto, Onnikka- ja Sauma-hankkeet

- Oulun NMKY ry
- Parasta Lapsille ry: Näe hyvä mussa
- Pelastakaa Lapset ry
- Raahen Psyyke ry
- Raudaskylän Kristillinen Opisto ry: ALVA
- Siskot ja Simot ry
- Suomenselän Muisti ry: Nuorten aivostudio – hanke
- Yhteisestä Ovesta ry.

Tarkemmat tiedot STEA-toimintojen jatkonäkymistä: Jatkunee supistettuna

- Hyvän mielen talo ry
- MIELI Oulun seudun mielenterveys ry
- Oulun Seudun Muistiyhdistys: Muistiluotsi
- Oulun seudun omaishoitajat ry: Ihmisen lähelle ja Hyvinvoiva perhe
- Parasta Lapsille ry: Lasten leiritoiminta
- Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry: OLKA-toiminta
- Pohjois-Pohjanmaan Sydänpiiri ry
- Positiiviset ry
- Raahen ensi- ja turvakoti ry
- Suomenselän Muisti ry: Muistiluotsi.

Tarkemmat tiedot STEA-toimintojen jatkonäkymistä: Jatko on epäselvä

- Jokilaaksojen omaishoitajat ja läheiset ry
- Koillismaan Omaishoitajat ja Läheiset ry
- Kumppanuustalo Nuotta ry
- Me Itse ry
- MLL Pohjois-Suomen piiri ry: Paikallisen toiminnan tuki (valtakunnallisen järjestön kautta), PerhePesä ja Vieretysten-tukihenkilötoiminta
- Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö sr: Keikka-apu, TukiHelmi ja Löydetään yhdessä

- Oulun Eläkkeensaajat ry
- Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry: Nuorten asumisohjaus
- Oulun seudun omaishoitajat ry: Yleisavustus
- Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry: Kumppanuuskeskuksen neuvontapiste
- Suomen Kuurosokeat ry
- Vuolle Setlementti ry.

Tarkemmat tiedot STEA-toimintojen jatkonäkymistä: Ei jatku

- Auta Lasta ry: Järjestövarikko (nyt ESR-rahoitus)
- Nuorten Ystävät ry: Paikka auki-koordinaatio
- Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö sr: Kidutettujen kuntoutus
- Oulun Seudun Muistiyhdistys: Toivo ja Muisti -hanke
- Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry: Katu 2.0 -hanke
- Oulun seudun omaishoitajat ry: Omaishoitajien toimintakykyhanke
- Raudaskylän Kristillinen Opisto ry: Poiju-hanke.